

GAB AKADEMİ

Cilt/Vol: 2 Sayı/Num: 1
Haziran/June 2022
ISSN 2792-0194

Astroloji'nin İslam Kelamı Açısından Değerlendirilmesi The Evaluation of Astrology In Terms Of Islamic Kalam

Sümeyye KAYRETLİ

Yüksek Lisans Öğrencisi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı

Zonguldak Bulent Ecevit University, Institute of Social Sciences, Fundamental Islamic Sciences

Zonguldak/Turkey

smyy_uldgn@hotmail.com orcid.org/0000-0002-4726-384X

Article Information / Makale Bilgisi

Article Types / Makale Türü: Research Article / Araştırma Makalesi

Received / Geliş Tarihi: 15.05.2022

Accepted / Kabul Tarihi: 15.06.2022

Published / Yayın Tarihi: 28.06.2022

Pub Date Season / Yayın Sezonu: June / Haziran

Volume/ Cilt: 2 Issue/ Sayı: 1 Pages/ Sayfa: 61-71

Astroloji'nin İslam Kelamı Açısından Değerlendirilmesi¹

Özet

Gökyüzü insanlık tarihi boyunca gizemli bir alan olarak görülmüş, toplumların ilgisini çekmiş ve araştırma konusu olmuştur. Bu araştırmalar önceleri tek bir disipline ait iken sonrasında astroloji ve astronomi olarak ayrılmışlardır. Astronomi gökyüzündeki yıldız, gezegen ve diğer gök cisimlerini araştırıp elde ettiği bilgileri insanlığın hizmeti için kullanan pozitif bilimlerden biridir. Pozitif bilimler arasında yer almayan astroloji ise astronominin elde ettiği bu verilerle gökteki cisimleri, evrenin görünen kısmından hareketle görülmeyenlerin habercisi olarak simgelemiştir. Astrolojinin ilk ortaya çıkışı ise tarihte birtakım insanların veya toplumların gök cisimlerine ve onların bir araya gelerek oluşturdukları şekillere kutsallık atfetmeleriyle oluşmaya başlamış ve bir inanç sistemine dönüşmüştür. Bu inanç sisteminin bir benzeri Cahiliye devrinde de görülmüştür. Yıldız falcılığı olarak da bilinen astroloji gökyüzündeki takım yıldızlarını (burç) doğum tarihlerini göz önüne alarak hangi takım yıldızının kişinin karakterini nasıl etkilediğini ve geleceğini nasıl şekillendirdiğini yorumlamayı amaçlar. Bu bilgiler ışığında çalışmada gökyüzü ile bağlantılı kavramlar incelenerek astrolojinin tarihsel süreciyle birlikte dinlerle bağlantısı açıklanmaya çalışılacaktır. Özellikle konu, İslam inancı ve kelam ilmi açısından ele alınacak, insanın kaderinde burçların etkisinin olup olamayacağı incelenecektir. Çalışma kapsamında “astroloji bir bilim midir?” sorusuna da cevap verilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kelâm, Astronomi, Astroloji, Burçlar, Burçların Etkisi, Kader

The Evaluation of Astrology In Terms Of Islamic Kalam

Abstract

Sky which has been seen as a mysterious area throughout history of humanity, attracting communities' interest, has been a subject for research. While these researches belonged to a single discipline at first, they were later divided into astrology and astronomy. Astronomy is one of the positive sciences via researching stars, planets and other celestial bodies in the sky which uses the information and obtains for the service of humanity. Astrology which is not included in the positive sciences is symbolized as an informant for the objects in the sky. These data, being divulged by Astrology which are acquired by astronomy as the forerunner of the invisible from the visible part of the universe. Initially, Astrology emerged by a stack of people and the community who ascribed their hand-made goods that being consisted by being together and celestial objects that was being begun as a holiness. This happening transformed into

1 Bu çalışmada Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı bünyesinde ve Doç. Dr. Murat Akın danışmanlığında “Okültist Eğilimlerden Astroloji ve İslam'ın Gab Tasavvuru” isimli devam etmekte olan yüksek lisans tezi temel alınarak hazırlanmıştır.

belief system. The belief system was also seen in The Age of Ignorance as a similar version. Astrology which is also known as pretelling on stars aims to interpret how the constellation affects the character of the person and how it shapes the future by taking into account the birth dates of the constellations (zodiac sign) in the sky. In the light of this information, in this study, the concepts which are related to the sky will be examined and the historical process of astrology and its connection with religions will be tried to be explained. In particular, the subject will be discussed in terms of Islamic belief and theology, and it will be examined whether the effects of horoscopes on the destiny of human beings or not. In the scope of the study, "Is astrology a science?" It will be given afford to answer the question.

Keywords: Kalām, Astronomy, Astrology, Horoscope, Effect of Horoscope, Destiny

Giriş

Gökyüzü insanlık tarihinin her döneminde daima ilgi görmüş ve araştırılma gereği hissedilmiştir. Gizemli ve sırlarla dolu olduğu düşünüldüğü için insanın odak noktası olmuş ve keşfetmek için çabalanmıştır. İnsanoğlunun araştırmaları neticesinde bu çaba bilimsel bir hal almış ve insanın hayatını kolaylaştıracak veriler elde edilmiştir. Bu araştırma zamanla iki farklı bakış açısıyla yapılmıştır. Birincisi, gökyüzünde bulunan ay, yıldızlar, gezegenler ve bunların yörüngelerinin, durumlarının incelenmesiyle oluşan astronomi bilimidir. Bu bilime İslam literatüründe ilm-i felek ya da ilm-i nucum adı verilmiştir. Gökyüzü evrenin görünen yüzdür ve görünmeyen kısmın habercisi niteliğindedir. Bu sebeple de insanoğlu gökyüzüne bakarak gaybi bilgi elde edebilmeyi amaçlamış ve bunun için çabalamıştır. Bu amaçla oluşan diğer ilim ise astroloji olmuştur. Bu ilmin İslam literatüründeki karşılığı ise ilm-i ahkamu'n-nucumdur.

Astronomi ve astroloji kavramlarının zaman zaman aynı tanımı karşıladıkları düşünülmüştür. Fakat araştırma malzemeleri aynı olsa da amaç yönünden birbirlerinden ayrılırlar. Astronomi bilimi insanlar için ortak veriler elde ederken astrolojinin verileri daha subjektif, toplumlara ve kültürlere göre değişen bir niteliğe sahiptir. Çünkü astrolojinin amacı gökyüzündeki cisimleri araştırarak bunların insan üstündeki etkisini belirlemek ve gelecek hakkında tahminde bulunmaktır.

Haliyle astrolojinin şekillenmesinde toplumların, kültürlerin ve dinin de etkisi büyüktür. Gaybı öğrenme isteği insanın içinde daima var olmuştur. Bu sebeple falcılık, medyumculuk gibi işlere yönelenler bunu gökyüzüne bakarak da yapmayı amaçlamıştır. Gezegen hareketlerinin, yıldızların şekillerinin bir anlamı olduğu düşünülerek bunların insana etkisi ve gelecek hakkında bilgi vermesi amacıyla gökyüzüne bakarak yorum yapılmıştır. Yapılan bu yorumlar toplumların adetlerine, kültürlerine ve dinlerine göre şekillenmiştir.

Bu çalışmada astrolojinin elde ettiği verileri bilimsel olarak nitelemenin mümkün olup olmadığı, insana etkisinin mümkünlüğü, Kur'an ayetlerinde yer alan gökyüzündeki cisimlerin ve burçların yorumlanması bu bağlamda astroloji ve İslam dininin ilişkisi incelenecektir.

1. Gökbilimi İle İlgili Kavramlar

1.1. Astronomi

Gökküresi bilimi anlamına gelen astronomi kavramı, İslam literatüründe "ilm-i felek, felekiyyât, ilm-i nücûm, ilm-i nücûm-i ta'lîmî, snâat-i nücûm, snâat-i tençîm, ilm-i hey'e, ilm-i hey'eti'l-âlem" terimleriyle ifade edilir.² Astronomi, gök cisimleri ile ilgilenen ve bu cisimlerin büyüklükleri, düzeni, konumlarını ve dinamik davranışlarını ele alan bir bilim dalıdır.³ Farabi astronomiye "müspet (talimi) yıldızlar ilmi" adını vermiş onu da kendi içinde üçe ayırmıştır:

1. Gökyüzündeki cisimlerin şekilleri, konumları, birbirlerine olan uzaklıkları, miktarları ve yeryüzünün bütünüyle kendi yerini değiştirmedeğini inceler.
2. Gökcisimlerinin hareketlerinin miktarını, hepsinin küre şeklinde bulunduğu, cisimlerin hareketlerinin kaç çeşit olduğunu, yörüngelerini ve onlarda bu hareketlerin neden var olduğunu inceler.
3. Güneş tutulması, gece ve gündüz oluşumu, güneş ve yıldızların doğup batmasını, iklimlerin oluşumunu inceler.⁴

Astronomi biliminin insanlık kadar uzun tarihi bir geçmişi vardır. Bu bilim insanların daima faydasına olmuş hayatlarını kolaylaştırmalarını sağlamıştır. Bilim olması hasebiyle nesnel yargılardan oluşmuş ve kişiler ve toplumlara göre değişiklik arz etmemiştir.

1.2. Astroloji

Gökcisimlerinin konum ve hareketlerinin bir işaret sistemi oluşturması ve bu işaret sistemiyle şimdiki durum veya geleceğe dair tahminde bulunulması astrolojinin amacıdır. İslam literatüründeki adıyla ilm-i ahkam'ın- nucumun ilm-i nucum ile yakından ilgisi bulunmaktadır. Fakat ahkam terimi aradaki farkı ortaya koymaktadır.⁵ Astroloji kendi içinde iki kısma ayrılır: tabii astroloji, eski astronominin kozmolojik

2 Tefvik Fehd, "İlm-i Felek", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2000), 22/126.

3 Davut Ağbal, "Kur'an Da Burçlar Mahiyeti ve İnsana Etkisi Bağlamında", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 38(2012), 251.

4 Ebu Nasr Muhammed b. Muhammed el-Farabi, *ihsâ'ül- Ulûm*, çev. Ahmet Ateş, (İstanbul: Milli Eğitim Yayınları, 1990), 102-103.

5 Tefvik Fehd, "İlm-i Ahkâm-ı Nücûm", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2000), 22/124.

modeline dayanarak tahmin ve kehanette bulunur. Ahkam astrolojisinde ise gök çizimlerinin insan kaderi üzerinde etkisi olduğuna inanılır ve buna dayanarak tahmin ve kehanetlerde bulunur.

Farabi bu alana *yıldızlardan çıkarılan hükümler ilmi* adını vermiştir. Amacının ise rüya tabiri, falcılık, bakıcılık ve benzerlerinin insana olan şeyi haber vermesi olduğunu belirtmiştir.⁶

Tanımlara bakıldığında astroloji ve astronominin ortak bir alanı vardır. Fakat astronomi tamamen bilimsel iken astrolojinin kesin olmayan bilgiler içermesi, subjektif, yoruma dayalı olması ve gaybi bilgi elde etmeyi amaçlaması sebebiyle bilim olup olmaması konusunda ihtilaflar oluşmuştur. İslam dünyasında astrolojiyi bilim olarak değerlendirenler olduğu gibi bilim olmadığını ve tevhid inancına da aykırı olduğunu öne sürenler olmuştur. Bu konu ileride açıklanacaktır.

Genel olarak astroloji denince anlaşılan kişinin doğduğu andaki yıldızların konumunu gözlemleyerek bir kişinin karakterini yorumlamaktır.⁷

1.3. Burç

Güneşin bir yılda takip ettiği düşünülen yörüngenin içlerinden geçtiği belli sembollerle gösterilen on iki takımyıldızdan her birine burç denir. Burç (çoğulu burç ve ebrâc) sözlükte “güzel olmak, örtülerinden sıyrılmak, yükselerek görünür olmak” manalarına gelen berec kökünden türemiş Arapça bir isimdir. Gökteki burçlar yükselmeleri, görünür olmaları veya açığa çıkmalarından ötürü bu adı aldıkları gibi surlarla çevrili bir şehrin veya sarayın kuleleriyle bir kalenin yüksek ve stratejik mevzileri de aynı sebeplerden burç olarak adlandırılmıştır.⁸

Astrolojide kullanılan anlamına göre burç, gök yüzündeki yıldızların oluşturduğu yıldız takımlarının her birine denir. Buna zodyak da denir. Takım yıldızları 12 tanedir ve bunlar burçlar kuşağını yani zodyak kuşağını oluştururlar. Bu takım yıldızlarının astronomideki takım yıldızlarıyla ilgisi yoktur. Bu takım yıldızlarının isimlendirilmesinde gökyüzü iki boyutlu olarak incelenmiş ve tamamen görselliğe bakarak isimlendirilmiş. Bir insan doğduğu anda gökyüzünde hangi takım yıldızı zamanı hakimse kişi o burca sahip olur. Bu ise yıldız haritasına bakılarak belirlenir. Dünya güneşin etrafında 23’lik eğimle ekliptik yörüngede döner. Dönem esnasında belirli tarihler arasında 30’lik açıyla bulunan belirli takım yıldızlarını görür. İşte hangi tarihte hangi takım yıldızını gördüğü ise yıldız haritasını oluşturur. Burçların isimleri ve tarihleri şu şekildedir:

6 Farabi, *İhsâ’ül- Ulûm*, çev. Ahmet Ateş, 108.

7 Reha Saydan & Aysel Doğan, “Kadın tüketicilerin Anlık satın alma Davranışlarında Burçların Etkisi”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5/12, (2018), 699-700.

8 Kürşat Demirci, “Burç”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1992), 6/421.

1. Koç (aries) burcu, 21 Mart-19 Nisan.
2. Boğa (taurus) burcu, 20 Nisan-20 Mayıs.
3. İkizler (gemini) burcu, 21 Mayıs-21 Haziran.
4. Yengeç (cancer) burcu, 22 Haziran-22 Temmuz.
5. Aslan (leo) burcu, 23 Temmuz-22 Ağustos.
6. Başak (virgo) burcu, 23 Ağustos-22 Eylül.
7. Terazi (libra) burcu 23 Eylül-23 Ekim.
8. Akrep (scorpius) burcu, 24 Ekim-21 Kasım.
9. Yay (sagittarius) burcu, 22 Kasım-21 Aralık.
10. Oğlak (capricornus) burcu, 22 Aralık-19 Ocak
11. Kova (Aquarius) burcu 20 Ocak-18 Şubat.
12. Balık (pisces) burcu, 19 Şubat-20 Mart.

Ayrıca bu burçların bulunduğu dört ayrı grup vardır. Bunlar; ateş, hava, su ve topraktır. Her grupta üç burç vardır. Bu gruptaki burçların da bulunduğu gruba göre kişilik özellikleri olduğuna ve aynı grupta olan kişilerin daha iyi anlaşılacağına inanılır. Bunlar:

Ateş burçları; Koç, Aslan ve Yay'dır.

Toprak burçları; Boğa, Başak ve Oğlak'tır.

Hava burçları; İkizler, Terazi ve Kova'dır.

Su burçları; Yengeç, Akrep ve Balık'tır.

Bu oluşum ve isimlendirme 3000 yıl öncesine Babil'lere aittir. Dünyanın yalpalama (presesyon) hareketinden dolayı takım yıldızlarının sayısı 13'e çıkmıştır ve burçların tarihlerinde de kayma olmuştur son eklenen burç, yılançı(ophiuchus) burcudur.

1.4 Yıldızname

Astrolojinin yerine kullanılan bu terim insanın doğduğu zamanki burcuna bakarak o burcun insan üzerinde etkisi olduğunu iddia ederek kişinin geleceği hakkında kehanette bulunmasıdır. Buna yıldız falı da denir. Yıldızların insan kaderine etli ettiğine dair inançtan yola çıkarak kişinin geçmiş ve geleceğine dair bilgiler vermeyi amaçlar. Bunu yaparken de yıldızların haritasının bulunduğu, yıldızların nasıl yorumlanması gerektiğine dair bilgi veren kitaba bakılır. Bu kitaba yıldızname denir.⁹

9 İlyas Çelebi, "Yıldızname", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 43/546.

2. Astrolojinin Tarihçesi ve Dinlerle Olan İlişkisi

İnsanlık kendi tarihinden itibaren gökyüzüne büyük bir ilgi göstermiştir. Ay, güneş ve yıldızları merak etmiş bunların konum ve hareketlerini anlamak için günlük, aylık ve yıllık olarak hareketlerini kayıt altına almışlardır. Çok eski dönemlere ait araştırmalar dahi bunu ortaya koymaktadır. Neredeyse tüm toplumların gökyüzüyle ilgilenmesi sebebiyle de tek bir astrolojiden söz etmek mümkün değildir.¹⁰ Astrolojinin kökenini 3000 yıl öncesine, Mezopotamya'daki Babililere dayandırmak mümkündür.¹¹ Eski Mezopotamya'daki insanlar yıldızların her birinin yeryüzünde bir etki alanı olduğuna inanmışlar bu sebeple de tapınaklarını piramit biçiminde yaparak yıldızları daha iyi inceleyebilmeyi amaçlamışlardır. Gök cisimleri ve gezegenlerin hareketlerine anlamlar yükleyerek bir inanç sistemi oluşturmuşlardır.

Babilliler gökcisimlerinin kutsal olduğuna ve kaderlerine etki ettiğine inanmışlardır. Yine bu millete göre falcılık çok önemli görülmüş ve kararların alınmasında da etkili olmuştur. Bu kültüre göre falcılık iki çeşittir: birincisi kurban edilen hayvanların ciğerlerine bakılarak yapılan diğeri ise gökyüzündeki cisim, yıldız ve gezegenlerin konum ve hareketlerine göre yapılan falcılıktır.¹²

Mısırlılar ise doğa olaylarını hesaplarken gök cisimlerinden faydalanmışlar daha sonra da bunu kutsallaştırmışlardır. Mısırlılar Nil nehrinin taşmasını hesaplamak ve buna göre doğru tarım yapabilmek için Sirius yıldızından faydalanmışlardır. Astrolojide önemli işlevi olan tutulum çemberini 10'ar derece olarak ele alıp otuz altı bölüme ayırmışlardır. Bunun etkisiyle zodyak 30 derece belirlenerek on ikiye ayrılmış ve bugün kullanılan sistem oluşmuştur.

Çin Astrolojisi'nde antik çağ Çin takvimi esas alınmıştır. Çinliler ayın bir aylık hareketini yirmi sekize, güneşin bir yıllık hareketini de on ikiye ayırmışlardır. Batı Astrolojisi ile oldukça farklılıkları vardır. Bu sistemde Çin felsefesinin beş elementine dayanan yorumlardan oluşur ve on iki sembolik hayvan yılı olan bir sistem kullanılır.¹³

Yunan Astrolojisi ise Yunan mitolojisiyle doğrudan ilişkilidir. Yunan mitolojisinde her tanrıyı temsil eden bir gezegen dolayısıyla da her tanrının bağlantılı olduğu bir burç vardır. Her burç bir tanrıyla isimlendirilir ve o tanrının özelliklerini taşır. Örneğin Koç burcunun gezegeni Mars gezegenidir. Mars gezegeni de Yunan tanrılarından savaş tanrısı olan Ares ile eşleştirilir. İnanışa göre Ares ateşli ve rekabetçi bir karakter sahiptir. Bu sebeple koç burcuna sahip olanlar da bu özellikleri taşırlar.¹⁴

10 Mehmet Birgen & Enis Doko (ed.), "Güncel Kelâm Tartışmaları-II", (İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları, 2021), 412.

11 Enis Doko "Bilimsel Gizemler ve Yalanlar", (İstanbul: Destek Yayınları, 2018), 31.

12 Çelebi, "Yıldızname", 43/545.

13 "Çin Astrolojisi ve Çin Burçları", *Yorumcu*, (Erişim 22 Mayıs 2021).

14 "Burcunuza Göre Hangi Yunan Tanrısı ya da Tanrıçasısınız?", *HaberTürk Hayat* (HTHayat), (Erişim 24 Aralık 2021).

Astroloji tarihindeki en önemli isimlerden biri şüphesizki Batlamyus'tur. O kendi dönemine kadar olan astroloji birikimlerini sentezleyip matematikle harmanlamıştır. Astrolojiyi sistematize etmiş ve bugünkü halini almasını sağlamıştır. Bu alanda önemli eserler vermiştir. Tetrabiblos (Dört Kitap) isimli eserinde gezegenlerin özellikleri ve etkilerini, burçların özelliklerini, uğurlu ve uğursuz günlerin belirlenmesini ve bunun birçok astrolojik konuyu detaylıca işlemiştir.¹⁵

Batlamyus'un dolayısıyla astrolojinin etkilendiği büyük isimlerden biri Aristo'dur. Aristo astronomisinde evreni iki boyutlu olarak ele almış ay üstü ve ay altı alem olarak nitelemiştir. Ona göre yıldızlar ve gök cisimleri sabittir. Tek bir düzlem üzerinde duran gök cisimleri dünyayı ve insanları etkilemektedir. Çünkü o dönemde dünya merkezli evren anlayışı hakim olmuştur. Oluşturduğu kozmolojisi de bu mantık üzerine kurulmuştur.

2.1. İslam'dan Önce Astroloji

İslam'dan önce cahiliye döneminde Araplarda "enva" inancı mevcuttu. Enva' terim olarak bir yıldızın veya yıldız takımının şafak vakti batarken aynı anda aksi yönden rakib denilen mukabilinin doğması anlamına gelmektedir. Yani hem doğuşu hem batışı ifade eder. Bu iki zıt anlamdan hangisine delâlet ettiği, yıldızın hangi tabiat hadisesine sebebiyet verdiğiyle de ilgilidir. Çünkü bir yıldızın doğuşu ile batışının farklı olayları meydana getirdiğine inanılmaktadır. Câhiliye Arapları, muhtemelen Mezopotamya ve Kuzey Sâmi uygarlıklarından da etkilenecek şekilde meydana getirdikleri astroloji-meteoroloji karışımı ilkel kozmolojik öğretilerde yıldızları; yağmurun yağması, sıcakların veya soğukların başlaması, suların çekilip kabarması, bitki örtüsünde değişiklik olması, bereket ve kıtlık meydana gelmesi ve çeşitli rüzgâr yahut fırtınaların çıkması gibi doğa olaylarının yaratıcısı olarak görmüşler ve onlara bir tür ulûhiyyet atfetmişlerdir.¹⁶

2.2. İslam ve Astroloji

İslam'dan önce yıldızlara ve bazı gök cisimlerine uluhiyyet atfedilmiştir. Fakat bu inanış İslam'ın tevhid ilkesine aykırı düşmüştür. Kur'an'ı Kerim'de yıldızlar, gök cisimleri ve burçlardan söz edilmektedir. Hatta insanların birçoğunda İslam'ın astroloji anlayışı söz konusu olduğunda akıllara ilk gelen Buruc suresi olmaktadır. Kur'an'da bazı yerlerde 'burç' kavramı geçmekte fakat ne kendinde ne de tefsirlere bakıldığında bu kavramların insana etkisinden söz edilmemektedir.

Kur'an'ı Kerim'de burç kavramı "hisar, kale, süslemek ve gök yüzündeki yıldız takımları" anlamında kullanılır.¹⁷ Örnek olarak Buruc suresine baktığımızda "Andol-

15 "Batlamyus", *Vikipedi*, (30 Nisan 2021).

16 Muharrem Çelebi, "Envâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 11/257.

17 Davut Ağbal, "Kur'an da Burçlar Mahiyeti Ve İnsana Etkisi Bağlamında", 257.

sun burçlarla dolu göğe”¹⁸ ayetiyle başlar. Ayetin tefsirine baktığımızda astronomide geçen burç kelimesiyle aynı anlamda kullanıldığı ifade edilir.¹⁹

“Sûredeki anlamıyla gökyüzündeki takımyıldızlara burç denilmesinin asıl sebebi parlak görünüşleri olsa gerektir. Dünyadan bakıldığı zaman tek yıldızmış gibi görünen burçlar, aslında güneş sisteminin milyonlarca elemanından meydana gelmiş olan yıldız kümeleridir. Modern astronomide galaksi adı verilen burçlardan ay yörüngesi üzerinde gözlenen on iki tanesi çok eski devirlerden beri bilinmektedir. İlkçağ’ın meşhur gökbilimcisi Batlamyus gökyüzünde kırk sekiz burç tesbit etmişti. Günümüzde ise bunların sayısı milyarlarla ifade edilmektedir. Kozmos denilen kâinatta ne kadar galaksi bulunduğu hususunda tahmin yürütmek bile mümkün değildir. Çünkü gökyüzünün halen gözlenebilen kısımlarının bütün kâinat içinde ne kadar yer tuttuğu bilinmemektedir.”²⁰

Tüm bunlara bakıldığında surede burçlardan bahsedilmesinin ve burçlar üzerine yemin edilmesinin sebebi yaratıcının gökyüzünü hatta evreni ne kadar kusursuz ve hesaplanamayacak kadar büyük yaratması ve burçlarla gökyüzünü süsleyerek görsel olarak da bir harikalık oluşturmasıdır. “Karanın ve denizin karanlıklarında yönünüzü bulasınız diye yıldızları size kılavuz yapan O’dur. Kuşkusuz akleden bir halk için ayetleri böylece ayrıntılı şekilde açıkladık.”²¹ Ayette anlaşılacağı üzere yıldızların insanoğluna bir diğer faydası da onların yön bulmalarını sağlayarak yaşamlarını kolaylaştırmasıdır.

İslam’ın ilk yıllarında astronomi ve astroloji kavramları ayrı ayrı kullanılmamış ikisi bir ilim sayılmıştır. Alimler iki alanla da ilgilenmiş ve araştırmalar yapmıştır. Bu ortak alan ilm- nücum olarak isimlendirilmiştir. Fakat zamanla Farabi, İbn-i Sina, İbn Haldun gibi alimler astroloji ve astronomiyi (ilm-i nücum – ilm-i ahkamu’n-nücum) eserlerinde birbirlerinden ayırmıştır ve astrolojiye dair reddiyeler yazmıştır. Bununla beraber Câbir b. Hayyân ve Ebû Ma’şer el-Belhî gibi müslüman astrologlar Bâbil, Yunan ve Hint astrolojilerinin bir sentezi olarak ortaya çıkan iddialarla fiziksel sebepler arasında ilişki kurmaya çalışmış, böylece ilm-i nücumu büyüden ve faldan uzaklaştırmaya çalışmışlardır.²²

Hadislerde de bu konuya değinilmiş ve açıklık getirilmiştir: Zeyd İbnu Halid (radiyallahu anh) anlatıyor; “Resulullah (aleyhisselatu vesselam) Hudeybiye’de, bize geceleyin yağın yağmurun peşinden sabah namazı kıldırması. Namazı bitirince cemaatin önüne geçti ve ‘Rabbizin ne dedi biliyor musunuz?’ buyurdu. Cemaat ‘Allah ve Resulü bilir!’ dediler. ‘Allah Teala hazretleri: ‘Kullarımdan bir kısmı bana mü’min, bir kısmı da kafir olarak sabahladı.

18 Kur’an Yolu (Erişim 17 Mayıs 2021), el-Buruc 85/1.

19 Kuran Yolu “Burûc Suresi Tefsiri - Diyanet İşleri Başkanlığı”, (Erişim 23 Mayıs 2021)..

20 Emin Işık, “Burûc Sûresi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1992), 6/462.

21 Enam 6/97.

22 Çelebi, “Yıldıznâme”, 43/546.

Allah'ın fazlı ve rahmetiyle bize yağmur yağdırıldı diyen bana mü'min, yıldızları da inkar edici olarak sabahladı. Kim de; falanca yıldız sayesinde bize yağmur yağdırıldı dediyse o da bana kafir, yıldız mü'min olarak sabaha erdi' dedi, buyurdular."²³ Bu ve benzer hadislerde kastedilen yıldızlara yahut gök cisimlerine Allah'ın iradesi ve Allah'ın insana verdiği irade dışında bir irade atfederek doğaya ve insana etkisi olduğuna inançtan kaynaklı tevhid inancına ters düşen bir durum vardır. Bu sebeple de yasaklanmıştır.

3. Astroloji Bir Bilim midir?

Astroloji alanı itibarıyla astronominin verilerinden faydalanır. Tek bir astrolojiden bahsetmekse mümkün değildir. Dinlere ve kültürlere göre değişen astroloji çeşitlerinden söz edilebilir. Tek bir astrolojiden söz ettiğimizde ise yine aynı astrolojiyle ilgili farklı astrolog yorumlarıyla karşılaşmak mümkündür. Çünkü astroloji dolayısıyla astrologlar gökyüzünde yıldız ve gezegenlerin durumlarını inceleyerek gelecek hakkında tahminde bulunurlar. Bu sebeple subjektif ve tartışmaya açıktır. Her ne kadar sonu 'loji' yani bilim olarak bitse de bir bilim olduğunu söylemek mümkün değildir. Bilim teknolojinin imkanlarından yararlanır ve daima gelişir. Günümüzdeki astroloji ise hala 3000 yıl öncesine ait verilerle konuşur ve buna göre kehanette bulunur. Tanımında geçtiği gibi astroloji bir çeşit falcılıktır. Falcılığın ise bilimde yeri yoktur. Astrologlar gezegenlerin fiziksel hareketlerine farklı anlamlar yükleyerek insanların yaşamlarını etkilemeye çalışırlar. Örneğin Merkür gezegeninin 3. Boyutta yaptığı hareket iki boyutlu olarak incelenip Merkür gerilemesi olarak isimlendirilir. Merkür'ün bu hareketi uğursuz sayılır ve bugünde yatırım yapmak, yeni bir işe başlamak ya da biriyle tanışmak insana zarar vereceği düşüncesiyle uğursuz sayılır. Oysa bir gezegenin hareketini bu şekilde yorumlamanın bilimle bir ilgisi yoktur.

Yıldızların bir araya gelerek oluşturduğu takımlar olan burçlar (zodyak) ise yine iki boyutta incelemenin sonucunda oluşan şekillerdir. Aydan ya da farklı gezegenden bakıldığında bu takım yıldızlarının şekilleri de sayıları da değişir. Takım yıldızı denen yıldızlar çıplak gözle yan yana gibi görünür, oysa gerçekte Dünya'ya olan uzaklıkları birbirlerinden çok farklıdır. Bu sebeple eğer bu yıldızların etkilerinden söz edilecekse bu etki eşit olmayacaktır. Bir diğer sorunsu Dünya'nın yalpalam(presesyon) hareketinin hesaba katılmamasıdır. Bu ve daha birçok sebeple astrolojiyi bilim olarak kabul etmek zor görülmektedir. Astrolojiyi bilim olarak kabul etmek kadar onun dinde yeri olduğunu söylemek de bir o kadar soruna sebep olmaktadır. Çünkü gök cisimlerinin insanın karakteri ve geleceğine etkisi olduğunu kabul etmek Allah'ın iradesi dışında bir irade olduğunu kabul etmek itikadi açıdan problem teşkil etmektedir.

23 Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail el-Buhârî, el-Câmi' u's-sahih, nşr. İbrahim Canan, (İstanbul: Akçağ Yayınevi), "Ezan", 156.

Sonuç

Gök bilimi astroloji ve astronomi olmak üzere ikiye ayrılır. Astronomi gök cisimlerinin konumunu, şekillerini, hareketlerini inceleyen bir bilim dalı iken astroloji astronominin bu incelemelerini kullanarak kehanette bulunur. Bu sebeple bir bilim değildir.

İnsanların burçların, yıldızların insana etki ettiğine inanmasının sebebinin altın da eski inanışlar ve kültürler bulunmaktadır. Eski dönemlerde gök cisimlerini tanrı olarak kabul eden inanış günümüzde astroloji ve burçlar altında devam etmektedir. Bunun ise İslam dininde yeri olmadığı ayet ve hadislerle açıkça dile getirilmiştir. İslam alimleri gök cisimlerinin insana etki etmeyeceğini savunmuşlardır. İbn Sina, Farabi gibi filozoflar böyle bir etki olsa bile bunun ölçülemeyeceğini öne sürmüşlerdir. Fakat bunun yanında burçların dini ritüelleri uygulamaya yahut günlük aktiviteleri yapmaya etkisi olduğuna dair anket ve benzer çalışmalar da mevcuttur. Ayrıca yıldız falcılığında söylenenlerin doğru çıktığını iddia edenlerden de söz edilmektedir. Bunu ise psikolojideki “forrer etkisi” ile açıklamak mümkündür. Yani insanların zaten mevcut inandıkları bir inanç üzerinden argümanlar kurarak onları daha fazlasına inandırmak mümkündür.

Kaynakça

- Ağbal, Davut. “Kur’an’da Burçlar Mahiyeti Ve İnsana Etkisi Bağlamında”. Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 38(2012), 250-276.
- Bilgen, Mehmet & Doko, Enis (ed.). *Güncel Kelâm Tartışmaları-II*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları, 1. Basım, 2021.
- Çelebi, Muharrem. “Envâ”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 11/257-258. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.
- Çelebi, İlyas. “Yıldıznâme”. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 43/545-547. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Demirci, Kürşat. “Burç”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 6/421-422. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.
- Doko, Enis. *Bilimsel Gizemler ve Yalanlar*. İstanbul: Destek Yayınları, 2018.
- el-Buhâri, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail. *el-Câmi’u’s-sahih*. nşr. İbrahim Canan. İstanbul: Akçağ Yayınevi.
- el-Farabi, Ebu Nasr Muhammed b. Muhammed. *İhsâ’ül- Ulûm*, çev. Ahmet Ateş. İstanbul: Milli Eğitim Yayınevleri, 1990.
- Fehd, Tevfik. “İlm-i Ahkâm-ı Nücûm”., Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 22/124-126.. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.

- Fehd, Tevfik, "İlm-i Felek", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 22/126-129. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- HaberTürk Hayat (HTHayat). "Burcunuza Göre Hangi Yunan Tanrısı ya da Tanrıçasınız?". Erişim 24 Aralık 2021. <https://hthayat.haberturk.com/astroloji/guncel-haberler/haber/1064593-burcunuza-gore-hangi-yunan-mitolojisi-tanrиси-ya-da-tanrıca-sınız>
- Işık, Emin. "Burûc Sûresi". Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi. 6/462-463. İstanbul: TDV Yayınları, 1992.
- Kur'an Yolu. Erişim 19 Mayıs 2021. <https://kuran.diyamet.gov.tr>
- Kuran yolu. Erişim 23 Mayıs 2021. <https://kuran.diyamet.gov.tr/tefsir>
- Saydan, Reha vd. "Kadın tüketicilerin Anlık satın alma Davranışlarında Burçların Etkisi". Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 5/12 (2018), 698-709.
- Yorumcu. "Çin Astrolojisi ve Çin Burçları". Erişim 22 Mayıs 2021. <https://www.yorumcu.com/astroloji/Çin-astrolojisi.asp>
- Vikipedi. "Batlamyus". Erişim 30 Nisan 2021. <https://wikipedia.org/w/index.php?title=Batlamyus&oldid=2537933>